

LA'LÎ MEHMED FENÂÎ EFENDİ ve DÎVÂNÇE'Sİ

Necdet ŞENGÜN*

ÖZET

La'li Mehmet Fenâî, hem Gülşenî tarikatına intisap etmiş bir mutasavvıf; hem de, bu tasavvufî neşve ile şiirler söyleyen bir şâirdir. Pek fazla şöhret bulmamış birkaç eseri içerisinde onun en önemli çalışması *Dîvânçe*'sidir. Bu makalede, La'li Mehmet Fenâî'nin hayatı yanında şiirlerini muhtevî *Dîvânçe*'si üzerinde de durulmuştur. İlk olarak onun hayatı ortaya konulmuş, ardından *Dîvânçe* metni, ilmî neşre uygun olarak neşredilmiştir. *Dîvânçe*'de yirmi sekiz şiir bulunmaktadır ve bu şiirlerin tamamı tasavvuf ile alakalıdır. Bu şiirler aynı zamanda La'li Mehmet Fenâî'nin şiir yeteneğinin de önemli bir göstergesidir.

Anahtar Kelimeler: Fenâî, Tasavvuf, Dîvânçe, Gülşenî, Edirne

LA'LÎ MEHMED FENAI and HIS DIVANCE

ABSTRACT

In this study, La'li Mehmet Fenai's life and his Divançe were explained. Firstly, his life were examined afterwards his divançe text were brought up. Although a member of Gülşeni order he is an important poet. He has four works. The most important work is Divançe from the viewpoint of poem. Other three works are prose. Divançe have twenty eight poems. Almost of them were related to Sufism and draw a good and mature poet image.

Key Words: Fenai, Sufizm, Divançe, Gulshani, Edirne

---

* Dr., DEÜ. İlahiyat Fakültesi Türk İslam Edebiyatı Anabilim Dalı.

Giriş

Gülşeniyye¹ tarîkatı, Halvetiyye² tarîkatının önemli bir koludur. Başta pîr-i tarîkat Şeyh İbrahim-i Gülşenî (ö.940 / 1534)³ olmak üzere müntesipleri arasından pek çok âlim ve şâir yetişmiştir.⁴ Bunlar içinde önemli şahsiyetlerden biri de La'lî Mehmed Fenâî Efendi'dir.

La'lî Mehmed Fenâî Efendi, pek çok tarîkattan icâzet almış bir mutasavvıf olması yanında, daha çok Gülşenîlik içerisindeki faaliyetleri ile tebarüz etmiştir. O, şiirle ve güzel sanatlardan hat ile meşgul olmasının yanı sıra, Gülşeniyye tarîkatı içerisinde yetiştiricilik görevi ifa etmiş ve Sezâî-i Gülşenî (ö.1151 / 1738) gibi kendisinden daha meşhur olmuş bir mutasavvıfı yetiştirmiştir.

Dolayısıyla onun hayatı ve tasavvufî şahsiyeti, tasavvuf literatürümüzün ortaya konulması açısından son derece önemlidir. Mutasavvıf şâirlerin, şiiri, didaktik bir gaye için kullandıkları da bilinmektedir. Bu düşünceden hareketle La'lî Mehmed Fenâî Efendi'nin de düşüncelerinin bir kısmını şiir yoluyla anlatmayı seçtiğini söylemek yanlış olmaz. Ne var ki onun şiirleri bir divan hacmine ulaşmamış, ancak bir divançe oluştura-

¹ Gülşeniyye tarîkatı için bkz. Harîrî-zâde Kemaleddîn, *Tibyânü vesâilî'l-hakâik fi beyân-ı selâsili't-tarâik*, Süleymaniye Ktp., Fatih, nr. 430-432, III, 86^a-90^a; Mustafa Kara, "Gülşeniyye", *DİA*, İstanbul 1996, XIV, 256-259.

² Halvetîlik hakkında bkz: Sâdık Vicdânî, *Tomâr-ı Turuk-ı Aliyye'den Halvetiyye*, İstanbul 1338-1341 s. 48-50; Rahmi Serin, *İslam Tasavvufunda Halvetilik ve Halvetiler*, Petek Yay., İstanbul 1984; Hans Joachim Kissling, "Halvetî Tarikati-I", (Çev: Mehmet Serhan Tayşi), *Bilim ve Sanat Vakfı Bülteni*, Kasım-Aralık-Ocak İstanbul 1993 / 1994, Yıl:5, S.33; Hans Joachim Kissling, "Halvetî Tarikati-II", (Çev: Mehmet Serhan Tayşi), *Bilim ve Sanat Vakfı Bülteni*, İstanbul Şubat 1994, Yıl:5, S.33, s. 31-32; Süleyman Uludağ, "Halvetiyye" *DİA*, İstanbul, 1997, XV, 394; Mustafa Aşkar, "Bir Türk Tarîkatı olarak: Halvetiyye'nin Tarihî Gelişimi ve Halvetiyye Silsilesinin Tahlili", *AÜİFD*, Ankara 1999, S. XXXIX, s. 535-563.

³ Geniş bilgi için bkz: Mahmud Cemâleddin Hulvî, *Lemazât-ı Hulviyye ez Lemeât-ı Ulviyye*, MÜİF Yay., İstanbul 1993; Hoca-zâde Ahmed Hilmi, İbrâhîm Gülşenî, Kütüphâne-i Cihân, İstanbul 1332; Tahsin Yazıcı, *Şeyh İbrahim Gülşenî Hayatı, Eserleri ve Tarikati*, Doktora Tezi, Ankara 1951, DTCF Ktp., nr. D.T. 259; Himmət Konur, *İbrâhîm Gülşenî Hayatı, Eserleri, Tarikati*, İnsan Yay., İstanbul 2000; Nihat Azamat, "İbrahim Gülşenî", *DİA*, İstanbul 2000, XXI, 302.

⁴ Geniş bilgi için bkz: Mustafa İsen, "Dîvân Şairlerinin Tasavvuf ve Tarikat İlişkileri" *Millî Eğitim*, Ankara 1989, S. 84, s. 21-27; Ali Öztürk, *XVI. Yüzyıl Halvetî Şiirinde Din ve Tasavvuf*, Doktora Tezi, 2003, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

cak miktarda kalmıştır. La'lî Mehmed Fenâî'nin hayatı yanında *Dîvânçe*'sinin de ortaya konulması, dînî-tasavvufî edebiyatımıza önemli bir katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte bugüne kadar onun hakkında herhangi bir çalışma yapılmamış, şiirleri değerlendirilmemiştir. Bu çalışma böyle bir eksikliği gidermek amacını gütmektedir.

A. LA'LÎ MEHMED FENÂÎ'NİN HAYATI

1. Doğum Yeri ve Yılı

La'lî Mehmed Fenâî Efendi'nin Kastamonu'da doğduğu hususunda kaynaklar ittifak halindedir.⁵ Fakat kaynaklar onun doğum tarihi hakkında kesin bir ifadeye yer vermemektedirler. Buna mukabil Hüseyin Vassâf, *Sefînetü'l-evliyâ* adlı eserinde onun 1112 / 1700 senesi Zilhicce ayında 110 yaşında iken vefat ettiğini ifade etmektedir.⁶ Bu rivayeti doğru kabul ettiğimizde La'lî Mehmet Fenâî'nin yaklaşık olarak 998-999 / 1590 senelerinde doğmuş olduğu kabul edilebilir. Fakat kaç yaşına kadar Kastamonu'da kaldığı ve ne zaman Edirne'ye gelip yerleştiği hususlarında herhangi bir bilgi verilmemektedir. Dönemin geleneğine uygun olarak, tahsil ve ülkesine hizmet etmek gayesiyle Anadolu'nun çeşitli yerlerinden, ilmin merkezi sayılan İstanbul'a gelen diğer pek çok genç gibi onun da İstanbul'a gelmiş, oradan da Edirne'ye geçmiş olması ihtimal dahilindedir.

⁵ Müstakîm-zâde Süleyman Sadeddin, *Mecelletü'n-nisâb fi'n-nesebi ve'l-künâ ve'l-ekâb*, Kültür Bakanlığı Yay. Tıpkı Basım, Ankara 2000, s. 342; Şeyhî Mehmet Efendi, *Vakâyiü'l-fuzalâ*, (Haz: Abdülkadir Özcan), İstanbul 1989, II, 205; Hüseyin Vassâf, *Sefînetü'l-evliyâ*, Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 2307, III, 129^b (Çalışmada eserin: Osman-zâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, Haz: Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, Kitabevi Yay., İstanbul 2006, I-V adlı çevirisinden de yararlanılmıştır); Hafız Hüseyin Ayvansarâyî, *Vefayât-ı Ayvansarâyî*, Süleymaniye Ktp, Esad Efendi, nr. 1375, vr. 86^a; Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, (Haz: Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı), Ankara 2001, II, 2394; Müstakîm-zâde Süleyman Sadeddin, *Tuhfe-i Hattâtîn*, İstanbul 1928, s. 481; Tosyavî-zâde Rifat Osman, *Edirne Rehnümâsı*, (Yay: Râtip Kazancıgil), Türk Kütüphaneciler Derneği Edirne Şûbesi Yayınları no:15, Edirne 1994, s. 107; Bursalı Mehmet Tâhir, *Osmanlı Müellifleri I-II-III ve Ahmed Remzi Ak-yürek Miftâhu'l-kütüb ve Esâmî-i Müellifîn Fihristi*, (Haz: Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı), Bizim Büro Yay., Ankara 2000, I, 108.

⁶ Hüseyin Vassâf, *Sefîne*, III, 130^a.

2. Adı ve Mahlası

Kaynaklarımızda ismi, Arapça yazılışları aynı olması hasebiyle Mehmed veya Muhammed olarak geçen La'li Mehmed⁷ Efendi, şiirlerinde Fenâî (Fenâyî) mahlasını kullanmaktadır.⁸ Aşağıda metni verilen *Dîvânçe*'de bu husus görüleceği gibi; o dönemde başkaları tarafından da Fenâî mahlasıyla tanındığı bilinmektedir. Onun en yakınındaki isimlerden biri ve halifesi olan Hasan Sezâî-i Gülşenî de onun bu mahlasını şiirleriyle doğrulamaktadır:

“Gül faslı Sezâî'de bulmuşdur Fenâî'de
Sen dahi bulam dersen gel cân ile ol bende”⁹

“İşit bu Sezâî'den ne gördü Fenâî'den
Dost vechini gösterdi mir'ât-ı mücellâdan”¹⁰

La'li Mehmed Fenâî, Arapça yokluk, yok oluş gibi anlamlara gelen Fenâî mahlasının yanında La'li mahlasıyla da ün kazanmıştır. La'li mahlasını, mürekkebi yapması ve la'l rengindeki kırmızı mürekkebi icad etmesi dolayısıyla almıştır.¹¹ Ne var ki o bu mahlası pek kullanmamış, dolayısıyla daha çok Fenâî mahlası ile meşhûr olmuştur. Fakat her iki mahlasın ona başka biri tarafından mı verildiği yoksa kendisinin mi bu mahlasları tercih ettiği bilinmemektedir.

3. Tarîkatı

La'li Mehmed Fenâî Efendi, Kastamonu'dan Edime'ye geldikten sonra burada bulunan tarîkat çevreleriyle temasa geçmiş ve müntesip olduğu Şa'bâniyye tarîkatı yanında Gülşeniyye tarîkatı başta olmak üzere diğer tarîkatlardan bazılarında intisab etmiştir. Bu hususu Hüseyin Vassaf (ö. 1347 / 1929), *Sefînetü'l-evliyâ*'da Harîrî-zâde Kemâl Efendi (ö. 1298 / 1881)'den naklen şu şekilde ifade etmektedir: “La'li Mehmed Efendi Şa'bânî, Uşşâkî, Gülşenî, Sünbülî ve Nakşî tarîklerini kendinde

⁷ Şâirin Türk olması ve Türkler arasında Mehmed isminin Muhammed isminden daha yaygın kullanılmasından dolayı tercihimiz bu yönde olmuştur.

⁸ Alim Yıldız, “Dîvan Edebiyatında Fenâyî Mahlaslı Şâirler”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (Sivas, Haziran 2003), VII / 1, s. 345-355.

⁹ Hasan Sezâî, *Divan*, İstanbul 1267, s. 105.

¹⁰ Aynı yer.

¹¹ Hüseyin Vassâf, *a.g.e.*, III, 129^b; Ayvansarâyî, *a.g.e.*, vr. 86^a.

cem etmiştir. Tarîk-i Şa'bânî'ye, Kastamonu'da Şeyh İsmail Çorumî'ye nisbetle dahil olup, tavr-ı râbia kadar terakkî etmiştir. Daha sonra Edirne'ye gelip, Uşşâkî ricâlinden Şeyh Sâdık Efendi (ö. 1094 / 1683)'ye ve Gülşeniyye'den, Evliyâ Sinan Paşa-zâde Şeyh Muhammed Sırrî Efendi'ye intisab etmiştir. Muhammed Sırrî Efendi'nin vefâtından bir süre önce onu yönlendirmesi sonucu, İstanbul'a gelip hânkâh-ı Hz. Sünbül'de Kocamustafapaşa şeyhi Şeyh Seyyid Alâaddîn Efendi (ö. 1091 / 1680)'ye imtisâl ile ikmâl-i sülûka muvaffak olup, erbaîn çıkarmış ve irşâd göreviyle Edirne'ye dönerek Şeyh Şücâ' zâviyesine şeyh olmuştur.

Hacc için Hicâz'a gittiğinde, müceddid-i tarîk-i Şa'bânî Karabaş Velî (ö. 1096 / 1685) ve Yek-dest diye meşhûr Şeyh Ahmed-i Curyânî (ö. 1119 / 1707)'ye intisab etmiştir. Hicâz'dan döndükten sonra Edirne'de Gülşenî zâviyesinde irşâda devam etmiştir. 1106 / 1694 senesinde Şeyh Ali b. Kutbuddîn b. Şeyh Sırrî vefât edince onun makamına geçmiş ve Gülşenî tekkesi şeyhi olmuştur.”¹²

Gülşeniyye tarîkatı şeyhlerinden Nazîr İbrahim (ö. 1188 / 1774), divanında¹³ yukarıda verdiğimiz bilgileri bir şiiri ile doğrulamakta ve amcası olarak takdim ettiği La'li Mehmed Fenâi Efendi'nin tarîkatı hakkında bilgiler vermektedir. Burada geçen şiirin başlığı şu şekildedir: “Azîzim Ammim Hazret-i La'li Efendi Hazretlerinin Mücâz Oldukları Tarîkat-ı Aliyye Beyânıdır.”¹⁴ Aynı şiir burada bulunan şiirden iki dördlük daha fazla ve vezin kalıbına daha uygun olarak Nazîr İbrahim'in bir diğer eseri olan *Beyân-ı Tarîkat-ı Gülşenî*'de şu şekilde geçmektedir:

“Tarîk-i Gülşenî'nin ser-bülendi
Azîzim hazreti La'li Efendi
Kitâb-ı Ma'nevî'nin behre-mendi
Azîzim hazret-i La'li Efendi

¹² Hüseyin Vassâf, *Sefîne*, III, 129^b; Harîrî-zâde Kemâleddîn, *Tibyân*, II, 126^b-127^a.

¹³ Nazîr İbrahim *Dîvânı* tarafımızdan doktora tezi olarak hazırlanmıştır. Bkz: Necdet Şengün, *Nazîr İbrahim ve Dîvânı (Metin-Muhtevâ-Tahlîl)*, Doktora Tezi, 2006, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

¹⁴ Nazîr İbrahim, *Dîvân*, Süleymaniye Ktp., Lala İsmail Paşa, nr. 493, vr. 19^b-20^a. Nazîr İbrahim, *Beyân-ı Tarîkat-ı Gülşenî*, Millet Ktp., Ali Emîrî, nr. 888, vr. 8^a.

Tarîk-i Halvetî' de pîşvâdır
Tarîk-i Celvetî' de reh-nümâdır
Hem Uşşâkîler'e lûtf-ı Hudâdır
Azîzim hazret-i La'lî Efendi

Tarîk-i Nakşibend içinde yektâ
Azîzân ile olmuş idi hem-pâ
Olurdu dâimâ halvetde tenhâ
Azîzim hazret-i La'lî Efendi

Haber verdi bize sırr-ı nihândan
Sezâî'dir halîfem sâlikândan
Deyip öksüz kodu gitdi cihândan
Azîzim hazret-i La'lî Efendi

Ali Efendi geçti posta ammâ
O verdi sâlikâna pend-i a'lâ
Beş altı ayda etdi terk-i dünyâ
Haber vermiş idi La'lî Efendi

Sezâ'î câ-nişîni oldu a'lâ
Cihâna verdi şöhret oldu a'lâ
Mürîdine nihâyet yokdur aslâ
Azîzim hazret-i La'lî Efendi

Nazîr için nefs-i evlâdı oldu
Cihânda lûtfunu ol dahi buldu
Dil-i zârı muhabbet ile doldu
Azîzim hazret-i La'lî Efendi"¹⁵

La'lî Mehmed Fenâî, tüm bu tarîkatlardan icâzet almasına ve Hüseyin Vassâf'ın haber vermesine göre yukarıda adı geçen beş tarîkatın bü-

¹⁵ Nazîr İbrahim, *Beyân-ı Tarîkat-ı Gülşenî*, Millet Ktp., Ali Emîrî, nr. 888, vr. 8^a. (Eser Himmet Konur tarafından yayımlanmıştır. Bkz: Himmet Konur, "Gülşenîliğe Dair Bir Eser: Nazîr İbrâhim'in Beyân-ı Tarîkat-ı Gülşenî'si", *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, Ankara Nisan 2000, Yıl:1, S. 3, s. 65-79.)

tün ritüellerini hakkıyla bilip uygulamasına¹⁶ rağmen, onun bugün bize ulaşan bilgileri daha çok Gülşeniyye tarîkatı içindeki faaliyetlerine dairdir.¹⁷ Bu hususta Nazîr İbrahim, yukarıda adı geçen *Beyân-ı Tarîkat-ı Gülşenî* adlı eserinde geniş bilgiler vermektedir. Bu eserde Gülşeniyye tarîkatının Edirne'deki durumu anlatılırken, La'lî Mehmed Fenâî Efendi'nin Gülşeniyye tarîkatı içindeki silsilesi de şu şekilde gösterilmektedir: "Gülşenî tarîkatını Edirne'ye taşıyan Aşık Mûsâ Efendi (ö. 975 / 1567) - Abdülkerîm Efendi (ö. 992 / 1584) - Sâdık Efendi - Kutbî Efendi - Sırrî Efendi - Seyyid Ali Efendi ve La'lî Mehmed Fenâî."¹⁸ La'lî Mehmed Fenâî Efendi'nin Gülşeniyye tarîkatı pîri Şeyh İbrahim-i Gülşenî'ye kadar olan bir başka silsilesi ise kendisine ait *Dîvânçe* nüshalarından birinde derkenâr olarak genel hatlarıyla şu şekilde verilmektedir: "Dede Ömer Rûşenî (ö. 893 / 1488 Tebriz), İbrahim-i Gülşenî (Mısır), Emîr Ahmed Hayâlî (ö. 977 / 1569), Ali Safvetî (ö.1005 / 1597), Sultan Hasan, Muhammed Sırrî, La'lî Mehmed."¹⁹ Yine onun Gülşenî tarîkatı içindeki yerini göstermesi bakımından Nazîr İbrahim'e ait şu ifadeler dikkat çekicidir: "Bizim azîzlerimiz, tarîk-i şâh-ı Nakşibend hazretlerinden dahi gerek azîzimiz La'lî Mehmed Efendi hazretleri ve gerek serimiz hazret-i Şeyh Hasan Sezâî hazretleri, ekser evkâtta pazartesi günleri, ba'de salati'z-zuhr hatm-i hâcegân dahi ederler idi."²⁰

Öte yandan La'lî Mehmed Fenâî Efendi de bazı şiirlerinde kendisinin Gülşenî tarîkatına mensûbiyetini dile getirmekte, aşağıda *Dîvânçe* metninde görüleceği üzere iki ayrı şiirde Gülşeniyye tarîkatına mensûbiyetini ortaya koymaktadır.²¹

¹⁶ Hüseyin Vassâf, a.g.e., III, 130^a.

¹⁷ Ramazan Muslu, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf [18. Yüzyıl]*, İnsan Yay., İstanbul 2003, s. 210'da 943 no'lu dipnotta La'lî Muhammed Fenâî hakkında bilgiler vermekte ve onu Gülşenî şâirler içerisinde saymaktadır. Buna mukabil eserinin 145. sayfasında, Sinânî tarîkatı şeyhleri arasında zikredilen Mehmed Fenâyî Efendi(ö. 1140 / 1727)'nin, makalemize konu teşkil eden şahısla aynı kişi olmadığı kanaatindeyiz. Fakat eserde Fenâyî Efendi'nin "*Şerhun ma'neviyyun*" adlı bir eserinin olduğu ve bu eserinin *Mektûbât-ı Sezâî* ile birlikte basılmış olduğu ifade edilmektedir. Aynı eserin 653. sayfasında Fenâyî Efendi'ye ait eserin adı ise *Şerh-i Ma'nevî* olarak verilmektedir.

¹⁸ Nazîr İbrahim, *Beyân-ı Tarîkat-ı Gülşenî*, vr. 6^a.

¹⁹ La'lî Mehmed Fenâî, *Dîvânçe*, Süleymaniye Ktp., Hâlet Efendi, nr. 691, vr. 87^a.

²⁰ Nazîr İbrahim, *Beyân-ı Tarîkat-ı Gülşenî*, vr. 2^a.

²¹ Bu hususta *Dîvânçe* metnindeki 11 ve 16 numaralı şiirlere bakınız.

La'li Mehmed Fenâî'den sonra Gülşeniyye tarîkatı, Hâletiyye ve Sezâiyye olmak üzere iki koldan²² devam ettiği için Gülşenîlik etkisini biraz kaybetmiştir.²³ La'li Mehmed Fenâî Efendi, Gülşenîlik içerisindeki önemli faaliyetlerinin yanı sıra diğer dört tarîkatta da icâzet sahibidir ve bu tarîkatlarca da sahiplenilmiştir.

4. Vefâtı ve Kabri

La'li Mehmet Fenâî'nin, hacdan döndükten sonra yine Edirne'ye geldiği ve Gülşenî-hânede şeyhlik makamında bulunan Kutbî-zâde Şeyh Seyyid Ali'nin vefâtında onun yerine post-nişîn olduğu, altı sene bu makamda kaldıktan sonra²⁴ 1112 / 1700 senesi Zilhicce ayında 110 yaşında iken vefât ettiği²⁵ ve irşâd görevini yürüttüğü tekkesine defnedildiği kaynaklarımızda haber verilmektedir.²⁶ Kabrinin yeri hususunda farklı kanaatleri taşıyanlar da vardır. Nitekim Ramazan Muslu kabrinin Edirne'de Şâh Melek Paşa tarafından yaptırılan Gülşenî tekkesinde olduğunu Âkif-zâde²⁷ ve Rıfki Melül Meriç'ten²⁸ naklen aktarmaktadır.²⁹

Öte taraftan Hüseyin Vassâf, La'li Mehmed Fenâî Efendi'nin kabrinin Hasan Sezâî âsitânesinde bulunduğunu ve kendisinin bu kabri ziyaret ettiğini belirterek şu ifadelerle yer vermektedir: "Na'ş-ı münîfleri, âsitâne-i Hz. Sezâî'de âsûde-nişîn-i rahmettir. Lehül-hamd ziyâretle kâm-yâb oldum."³⁰ Yukarıda bahsi geçen ve La'li Mehmed Fenâî Efendi'nin kabrinin bulunduğu yeri ifade eden tekke isimleri, farklı mekanları değil aynı yeri işâret etmektedir. Bu tekke ise hem Gülşenîlik hem de Sezâîliğin Edirne'deki merkezi olan Veli Dede Tekke'sidir.³¹

²² Bu iki tarîkat için bkz: Sadık Vicdânî, *Tomâr*, s. 50-54.

²³ Harîrî-zâde Kemaleddîn, *a.g.e.*, II, 126^b-127^a.

²⁴ Müstakîm-zâde, *Tuhfe-i Hattâtîn*, s. 482.

²⁵ Hüseyin Vassâf, *a.g.e.*, III, 130^a.

²⁶ Ayvansarâyî, *a.g.e.*, vr. 86^a.

²⁷ Âkif-zâde, Amasyalı Abdürrahim Efendi, *et-Tezkiretü bi'l-mecmû' fi'l-meşhûdi ve'l-mesmû'*, Millet Ktp, Ali Emîrî, nr. 2527; (trc: Hikmet Özdemir) İstanbul 1998, s. 153.

²⁸ Rıfki Melül Meriç, *Edirne'nin Tarihî ve Mimarî Eserleri Hakkında*, İstanbul 1963, s. 13.

²⁹ Ramazan Muslu, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf*, s. 210.

³⁰ Hüseyin Vassâf, *a.g.e.*, III, 130^a.

³¹ Veli Dede Tekke'si için bkz: Ramazan Muslu, *a.g.e.*, s. 216 ve 221.

Dönemin önemli ilim adamı ve şâirlerinden biri olup, aynı zamanda Gülşenî tarîkatı müntesibi bulunan Edirneli Kâmî Mehmed Efendi (ö.1136 / 1724)'nin³² şu kıt'ası onun vefâtına tarih olarak söylenmiş bir manzûmedir:

“Târîh-i Berâ-yı Şeyh Gülşenî La'li Mehmed Fenâi Efendi Kuddise Sırruh:

Dirîğâ yine hem-nâm Muhammed şeyh Rûşenden
Tarîk-i Gülşenînin pîşvâsı Hazret-i La'li

Koyup bu tekve-gâh-ı bî-vefâyı eyledi rihlet
Olunca rûh-ı pâki âlem-i envâra müsta'li

Didim gûş eyleyince irtihâlin Kâmiyâ târîh
Meded kopdı nihâl-i Gülşenîden bir gül-i La'li ”³³

5. Eserleri

Yaptığımız araştırmalar sonucunda La'li Mehmed Fenâi'ye ait dört eserin olduğunu tespit etmiş bulunmaktayız. Bunlardan ilki *Etvâr-ı Seb'a Tercümesi*'dir.³⁴ Diğer eserlerine göre bu eseri fazla meşhûr olmamıştır.

İkinci eseri ise; *Şerh-i Ebyât-ı Ma'nevî-i Gülşenî*'dir.³⁵ La'li Mehmed Fenâi bu eserinde; Gülşeniyye tarîkatı pîri Şeyh İbrahim-i Gülşenî'nin Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin *Mesnevî*'sine nazîre olarak yazmış olduğu *Ma'nevî-i Mesnevî* adlı eserinin ilk 500 beytini şerh etmiştir. Bu eser 1289 / 1872 yılında Fenâi'nin halîfesi Hasan Sezâi'nin *Mektûbât*'ı ile birlikte basılmıştır. Hüseyin Vassâf, La'li Mehmed Fenâi hakkında bilgi

³² Kâmî için bkz: Gülgün Erişen Yazıcı, *Edirneli Kami ve Divanının Tenkitli Metni*, Doktora tezi, 1998, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

³³ Hasan Sezâi, *Mektûbât-ı Sezâi*, İstanbul 1289, s. 145.

³⁴ Eserin yazma nüshaları: Süleymaniye Ktp., Es'ad Efendi, nr. 1469, vr. 1^b-9^a; Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 2749, vr. 33^a-38^b; Süleymaniye Ktp., Bağdatlı Vehbi, nr. 2089, vr. 4^a-11^a; Yapı Kredi Bankası Ktp., nr. 70, vr. 1^b-8^a; İstanbul Belediye Ktp., Osman Ergin Yazmaları, nr. 1494/2 vr. 12^b-18^b'dedir.

³⁵ Eserin bir nüshası Süleymaniye Ktp., Halet Efendi, nr. 273'dedir. Eser 107 varaktır.

verdikten sonra, onun ma'nevî şahsiyetini ortaya koymak bakımından, bu eserin giriş kısmından uzunca bir bölümü eserine aynen aktarmıştır.³⁶

La'lî'nin üçüncü eseri de; *Tercüme-i Hâl-i Hazret-i Pîr İbrâhîm-i Gülşenî*'dir. Eser bu adla ve *Şerh-i Ma'nevî* ile birlikte (İstanbul 1289) basılmıştır. Eser kitabın başında 1-24. sayfalar arasındadır.³⁷ Adından da anlaşılacağı üzere eser, Gülşeniyye tarîkatı pîri Şeyh İbrahim-i Gülşenî'nin hayatı hakkında bilgiler içermektedir.

La'lî Mehmed Fenâî'nin dördüncü eseri burada metnini yayımlamayayı uygun gördüğümüz *Dîvânçe*'sidir.

6. Şahsiyeti

La'lî Mehmed Fenâî Efendi, Gülşeniyye tarîkatının önde gelen şeyhlerindedir. Şüphesiz onun manevî şahsiyetini ispat eden en önemli şey, Gülşeniyye içerisinde pîr-i sâni kabul edilen Sezâî-i Gülşenî'yi yetiştirmesidir. *Dîvânçe*'si onun şiir kabiliyetini ortaya koyarken, Şeyh İbrahim-i Gülşenî'nin *Ma'nevî-i Mesnevî* adlı eserinin bazı beyitlerini şerh ettiği *Şerh-i Ebyât-ı Ma'nevî-i Gülşenî* adlı eseri de onun ilmî kişiliğine en büyük delildir.

Diğer taraftan onun sosyo-kültürel ortam içindeki yerini göstermesi ve devlet adamlarıyla münâsebetini ortaya koyması, dolayısıyla şahsiyeti hakkında ipuçları vermesi bakımından şu hâdise önemli bir ayrıntı niteliğindedir: Dönemin pâdişahlarından Sultan II. Mustafa, La'lî Mehmed Fenâî Efendi'nin muhiblerindedir ve onu sık sık ziyarete gelmektedir. Bir gün Sultan, La'lî Mehmed Fenâî Efendi'den herhangi bir şeye ihtiyaçları olup olmadığını sorup, eğer varsa derhal temin edebileceğini ifade ettiğinde, La'lî Mehmed Fenâî Efendi bu teklifi reddetmiş, hatta müridlerinin Sultanla aralarındaki bu sıcak temâsı kendi çıkarları için kullanabileceklerinden kaygılanarak, Sultan II. Mustafa'dan kendisini gece تنها zamanlarda ziyaret etmesini ricâ etmiş ve bu ricâsı kabul görmüştür.³⁸

³⁶ Hüseyin Vassâf, *a.g.e.*, III, 130^b-131^a.

³⁷ Mustafa Kara, *a.g.md.*, s. 259.

³⁸ Nazîr İbrahim, *Beyân-ı Tarîkat-ı Gülşenî*, vr. 6^b-7^a.

La'lî Mehmed Fenâî Efendi aynı zamanda güzel sanatlardan hüsn-i hat ile de meşgul olmuştur. Hat sanatının en önemli unsurlarından biri olan mürekkebin üzerindeki çalışmaları netice vererek, la'l rengindeki kırmızı mürekkebi icad etmesini sağlamıştır. İstanbul'a gelip Sümbüliyye tarikatı şeyhlerinden Kocamustafapaşa şeyhi Seyyid Şeyh Alâaddin Efendi'ye intisab ettikleri dönemde, Balat şeyhi Seyyid Hasan Nûri ve Şeyh Hasan Kenzî ile de görüşmüş³⁹ ve bu esnada yukarıda adı geçen Seyyid Hasan Efendi'den meşk etmiştir.⁴⁰ Müstakîm-zâde, (ö. 1202 / 1788) La'lî Mehmed Fenâî Efendi'nin hat sanatı ile profesyonel anlamda ilgilenmediğini, bu işi bir hobi olarak yaptığını ifade etmiştir. Onun bu husustaki görüşünü anlatan ifadeler: "Meslekleri bu olmadığı için bu hususta şöhret bulmamıştır"⁴¹ şeklindedir.

B. DÎVÂNÇE

La'lî Mehmed Fenâî'nin *Dîvânçe'si* 28 şiiri muhtevî küçük hacimli bir divançedir. Araştırmalarımız sonucunda *Dîvânçe'nin* 4 adet yazma nüshası olduğu tespit edilmiştir. Bu nüshalardan Süleymaniye Ktp., Dârü'l-mesnevî, nr. 400'deki nüsha, içinde bulunduğu eserin 72^b ile 78^b varakları arasındadır. Tâlik yazıyla kaleme alınan eserin her varağı 17 satırdan oluşmaktadır. Satırlar suyolludur ve fligransız, âharlı-saykallı nohudî kağıt kullanılmıştır. Şiirlerde geçen "Fenâî" mahlasları kırmızı olarak yazılmıştır. Bu nüsha metin oluşturulması sırasında dipnotta "D" olarak isimlendirilmiştir. Karşılaştırmaya esas alınan ikinci nüsha ise; İzmir Millî Ktp nr. 1102, vr. 70^b-75^a'da bulunan ve "İ" kısaltmasıyla ifade ettiğimiz nüshadır. Bu nüshada da suyollu ve fligransız âharlı-saykallı nohudî kağıt kullanılmış ve şiirler tâlik yazı ile kaleme alınmıştır. Satırlar ve başlıklar bu nüshada kırmızı çerçeve içine alınmıştır. Nüshanın yukarıdaki "D" nüshası ile bir başka benzer tarafı, şiirlerin aynı tertip sırasıyla yazılmasıdır.⁴² Karşılaştırmaya esas alınan bir diğer nüsha; Süleymaniye Ktp., Halet Efendi, nr. 691, vr. 84^b-89^b'deki nüshadır. Her varakta 19 satırın bulunduğu bu nüsha da tâlik yazı ile kaleme alınmıştır. Şiirler burada da kırmızı çizgiler ile çerçevelenmiştir. Tertip sırası bakımından diğer

³⁹ Müstakîm-zâde, *Tuhfe-i Hattâtîn*, s. 481.

⁴⁰ Hüseyin Vassâf, a.g.e., III, 130^a.

⁴¹ Müstakîm-zâde, *Tuhfe-i Hattâtîn*, s. 482.

⁴² Metin oluşturulması sırasında D ve İ nüshaları tertip sırası bakımından esas alınmıştır.

iki nüshadan bazı farklılıklar arz etmektedir. Metin oluşturulması sırasında tarafımızdan “H” harfi ile kısaltılmıştır. Karşılaştırmaya esas aldığımız son nüsha; Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, nr. 358, vr.1^a-4^b’de bulunmaktadır. “A” harfiyle gösterdiğimiz bu nüsha, her varağı 30 satırdan oluşan ve yine tâlik yazı ile kaleme alınan bir eserdir. Şiirlerdeki “Fenâî” mahlasları kırmızı olarak yazılmıştır. Bu nüshada metin çerçeve içine alınmamıştır.

La’lî Mehmed Fenâî’nin *Dîvânçe*’si birisi taş baskı olmak üzere üç kere de basılmıştır. Bu baskılarda *Dîvânçe*, *Hasan Sezâî Dîvânı* ile birlikte tabedilmiştir. Bu baskılardan birincisi: 1266 / 1849 yılında Mısır’da Bulak matbaası tarafından yapılmıştır. İkincisi: 1267 / 1850 yılında İstanbul’da Matbaa-i Âmire tarafından, üçüncüsü de: 1276 / 1859 yılında taş baskı olarak yapılmıştır. Bu baskıların hepsinde *Sezâî Dîvânı*’yla birlikte basılan *Dîvânçe*, eserin sonunda 150 ile 159. sayfalar arasındadır.

Ayrıca eser Şahver Çelikoğlu tarafından hazırlanan *Dîvân Sezâyi-i Gülşenî*, (İstanbul 1985) adlı eserin sonunda 265-277. sayfalar arasında, *Sezâî-i Gülşenî’nin Şeyhi La’lî Mehmed Fenâî Efendi’nin Dîvânçe*’si adıyla yayımlanmıştır. Fakat bu yayımda okuma ve vezin hatalarına fazlaca düşüldüğü, transkripsiyon esaslarına da uyulmadığı gibi; ilmî bir eserde bulunması gereken tenkitli bir metin çalışması yapılmamış, eserin nüshaları karşılaştırılmamıştır. Bundan dolayı hem müellif hakkında bilgi vermek; hem de, daha doğru bir metin ortaya koymak amacıyla eserin tenkitli metninin oluşturulmasına ve yeniden yayımlanmasına karar verilmiştir.

Dîvânçe’nin muhtevâ özellikleri ise şu şekildedir: Eser 28 şiiri muhtevîdir ve genelde 5 beyitli gazel ve 5 bendli murabbâlardan oluşmaktadır. Eserde nazım şekli olarak 3 murabba ve 25 gazel vardır. Bu şiirlerden 3’ü tevhdî, 5’i münacaat, 8’i na’ttır. Geri kalan şiirlerde tasavvufî esaslar anlatılmakta ve öğütler verilmektedir. Eserde 8 ayrı arûz kalıbı kullanılmıştır. Bu kalıplardan en çok remel ve hezec bahirleri tercih edilmiş, muzâri’ ve münserih bahirleri birer kez kullanılmıştır. İki şiir ise hece ölçüsü ile kaleme alınmış, bunlardan 17 no’lu şiir 5+5=10’lu; 24 no’lu şiir ise, 7+7=14’lü hece ölçüsü ile yazılmıştır. Şiirlerde kullanılan aruz vezinlerini şu şekilde toplu olarak ortaya koymak mümkündür:

Şiirlerde Kullanılan Vezinler	Bahri	Sayısı
Fâ 'i lâ tün Fâ 'i lâ tün Fâ 'i lâ tün Fâ 'i lün	Remel	13
Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün	Hezec	3
Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün	Recez	3
Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Fe 'û lün	Hezec	3
Mef 'û lü Me fâ 'î lü Me fâ 'î lü Fe 'û lün	Hezec	1
Mef 'û lü Fâ 'i lâ tû Me fâ 'î lü Fâ 'i lün	Muzârî'	1
Müf te 'i lün Fâ 'i lün Müf te 'i lün Fâ 'i lün	Münserih	1
Fe 'i lâ tün Fe 'i lâ tün Fe 'i lâ tün Fe 'i lün	Remel	1

Sonuç

La'li Mehmed Fenâî Efendi, Gülşeniyye tarikatına müntesib önemli bir mutasavvıftır. Az sayıdaki şiirinden müteşekkil *Dîvânçe'si* onun şiir yeteneği bakımından iyi bir şâir olduğunu ortaya koymaktadır. Onun Gülşeniyye tarikatı içerisindeki yeri de son derece önemlidir. Bu çalışma hem onun hayatı hakkında bilgiler vermek; hem de, *Dîvânçe'si*ni yayımlamak sûretiyle onun şiirlerini daha iyi değerlendirmek ve böylece şâirin düşünce yapısını meydana çıkarmak imkanını sunmak üzere hazırlanmıştır. Tamamı tasavvufî neşve ile söylenmiş bu şiirler, şâirin derin tasavvufî altyapısını yansıtmaktadır. Öte taraftan şahsiyeti başlığı altında anlatıldığı üzere, onun Sultan II. Mustafa ile olan münasebeti, Osmanlıdaki tekke-devlet ilişkileri hakkında bazı ipuçları da sunması bakımından son derece önemlidir.

C. Divânçe-i La'îl Mehmed Fenâî

1*

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Ey vücūduñla amunuñ faqrına olduñ ğınā
Mürde-veş baħr-i fenāda ğar iken virüp beā
- 2 Yā Resūlallāh cemālūñ nūrı işrā eyleyüp
On sekiz biñ 'āleme yek lem'ası virdi ziyā
- 3 almıř idi cümlesi ketm-i 'ademde bī-vücūd
Geldi bi'l-cümle burūze aldı nūruñdan cilā
- 4 Olmasañ bāb-ı hüviyyet bābına miftāħ eger
Dār-ı vaħdet žāhir olmazdı alurdı der-'amā
- 5 İtdi āyāt-ı vücūd-ı Hā'ı tefsīr ğün yüzūñ
Keřf idüp külli vücūhın omadı zerre ğafā
- 6 Nūruña nisbet dü-'ālem olmadı adr-i erāğ
Buldı žū'uñda melā'ikle beřer neřv ü nemā
- 7 Cürm-i bī-ħadle Fenā'ı yine 'afva muntażır
Bildı anı bir nigāhuñ cümle merzāya řifā

2

Me fā 'i lūn Me fā 'i lūn Fe 'ū lūn

- 1 İlāhī ref' ıl yüzden ğicābı
oma bu hecr-ile ğurbetde yā Rab

¹ D: 72^b ; İ: 70^b ; A: 1^a ; H: 84^b.

4 eger: ger H.

* Bu divānçe Hāzret-i Sezā'ı Sellemehu'llāhu Te'ālā ve Ebbedehū'nuñ pīr ü mürşidleri Hāzreti Pīr La'ī Efendi Hāzretleri'nüñ maāle-i řerīfeleri olup teyemmünen ve teber-rūken "Adet budur āħirde ğelür bezme ekābir" mefhūmına mürā'āt olup bu maalle řebt ü taħrīr olundu. Nażar-ı meramet-eřer ve rūħāniyyet-i feyz-perverāndan cümlemizi Ħudā ğiřşe-yāb eyleye.

² D: 73^a ; İ: 70^b-71^a ; A: 1^a ; H: 84^b-85^a.

1: ğicābı: niābı A.

- Görünsün ol cemâlün âfitâbı
Çoma bu hecr-ile ğurbetde yâ Rab
- 2 Zuhûrına olup perde zuhûruñ
Gözümüz nûrını maḥv itdi nûruñ
Delîli olsaña bu pür-kuşûruñ
Çoma bu hecr-ile ğurbetde yâ Rab
- 3 İrişdür bezm-i lâhûta bu cānı
Çoma bu miḥnet-i nāsûtta anı
Cemâlün gösterüp 'ayne'l-'ayānî
Çoma bu hecr-ile ğurbetde yâ Rab
- 4 Beni müstağrağ-ı baḥr-ı şuhûd it
Güneş kıl zerremüz feyzünle cûd it
Daḥi âzâde ez-zenb-i vücûd it
Çoma bu hecr-ile ğurbetde yâ Rab
- 5 Kerem kıl vir bu keşretten ğınâyı
Ola tâ cānımız vaḥdet sarâyı
Fenâ bulsun vücûdından Fenâ'î
Çoma bu hecr-ile ğurbetde yâ Rab

3

Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün

- 1 Gel ey dil muhbiṭ-i feyz-i Ḥudâ'dur ḥalqa-i tevḥîd
Muḥakkaḳ mürşid-i rāh-ı liḳâdur ḥalqa-i tevḥîd
- 2 Pes anda nār-ı zikru'llāh ider mum āhen-i nefsi
Yaḳup ğışşını nûr eyler hüdâdur ḥalqa-i tevḥîd
- 3 'Aceb mi yüz çevirse münkir-i dil-ḥasteler zîrâ
Devâ 'uşşâka ehl inkâra dâddur ḥalqa-i tevḥîd*

³ D: 73^a ; İ: 71^a ; A: 1^a ; H: 85^a.

3 dâddur: dâdur D; İ; H.

* Mısrada geçen "ehl-i inkâr" tamlaması, tamlama şeklinde okunduğunda vezin hatasına sebep olduğu için yukarıdaki gibi tamlamasız şekilde okunmuştur.

- 4 Vücūduñ messin ey sâlik koyup gel pūte-i ‘aşka
O dem hūliş zer eyler kīmyādur halka-i tevḥīd
- 5 Eger keştī-i şer‘-ile girerseñ baḥr-ı lāhūta
Fenā’ī vaḥdete hoş reh-nümādur halka-i tevḥīd

4

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Cānuñı eyle müzeyyen zīver-i tevḥīd-ile
Kıl tenūñ sīmin-muraşsa‘ cevher-i tevḥīd-ile
- 2 OI vücūduñdan mücerred gör cemāl-i muṭlaḳı
Ṭā’ir-i sır ‘āleminde şeh-per-i tevḥīd-ile
- 3 Olmak isterseñ maḳām-ı ḳurbda ‘abdū’l-ḡuyūb
Kes hevānuñ re’sini gel ḥançer-i tevḥīd-ile
- 4 Ṭālib olan dest-i ḳandinden ḳadeh nūş itmege
Dā’imā hem-meclis olsun rehber-i tevḥīd-ile
- 5 *Lī-ma‘a’llāh* ḳal‘ asınuñ fetḥine rāḡīb iseñ*
Hem-‘inān ol-ḡıl Fenā’ī Ḥayder-i tevḥīd-ile

5

Me fā ‘ī lūn Me fā ‘ī lūn Fe ‘ū lūn

- 1 Dil emrāzına dermān oldu tevḥīd
Hevāya tīḡ-i berrān oldu tevḥīd

⁴ D: 73^b ; İ: 71^a-71^b ; A: 3^a ; H: 85^a.

1 cevher: zīver H.

3 A’da yok.

4 ḳandūnden: ḳaydından H.

* *Lī-ma‘a’llāh*: “Allah benimledir...” şeklinde başlayan hadīsin baş tarafıdır. Bkz: Aclūnî, İsmail b. Muhammed, *Keşfü’l-hafâ ve muzîlū’l-ilbâs ‘amme’s-tehara mine’l-ehâdīs ‘alâ elsineti’n-nâs*, Beyrut 1352 / 1933, II, 173, hadis no: 2159.

⁵ D: 73^b ; İ: 71^b ; A: 1^a-1^b ; H: 85^a-85^b.

3 yüzlerinde: yüzlerinden A, H.

5 vücūduñ: vücūdı A.

- 2 İdüp mülk-i vücūda hükmin icrā
Gönül içre Süleymān oldu tevḥīd
- 3 Hākāyık burka^ç açdı yüzlerinde
Heme şeyde nümāyān oldu tevḥīd
- 4 Gidüp keşret görüldi vahdet şırf
Yine tevḥīde burhān oldu tevḥīd
- 5 Yanup *nūrun* 'alā *nūra* vücūduñ*
Fenā'ī saña her an oldu tevḥīd

6

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün lā-t

- 1 Bilmeyenler derdüñi dermānı bilmezler nedür
Düşmeyenler 'aşkuña 'irfānı bilmezler nedür
- 2 Levḥ-i dilden *men* 'aref sırrın kırā'at eyleyen*
Dört kitābı okıyup fermānı bilmezler nedür
- 3 Görmeyen keşretde vahdet sırrını 'ayne'l-'ayān
Kūr-ı māder-zāddur cānānı bilmezler nedür
- 4 Anlamayanlar şalātda remz-i mi' rācı tamām
Fevk-i imānda olan ihsānı bilmezler nedür
- 5 Ey Fenā'ī itmeyenler 'ālem-i sırda sefer
Rāz-ı *İsrā'*yı duyup Sübhānı bilmezler nedür*

* Nūrun 'alā nūr: "...Nūr üstüne nūrdur..." Nūr, 24 / 35.

6 D: 73^b ; İ: 71^b ; A: 1^b ; H: 85^b.

1 dermānı: dermān D / 'irfānı: 'irfān D.

2 fermānı: fermān D.

3 cānānı: cānān A / māder-zāddur: māder-zādedür H.

4 ihsānı: ihsān A / fevk: zevk H.

5 isrāyı: esrānı A / Sübhānı: Sübhān A.

* Men 'aref: "Kim nefsinı bilirse Allah'ı bilir" şeklindeki hadisın baş tarafıdır. Aclūnı, *Keşfü'l-hafâ*, II, 262, hadis no: 2532.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Sil gönülden mäsivā naqşın cemāl-i yāri gör
Her neye baksañ o yüzden çehre-i dildāri gör
- 2 Gel vücūduñ zulmetin kaldır aradan sen bu gün
Yarın anda bî-tekellūf perdesiz dīdāri gör
- 3 Mest olu-ben 'aşk-ı Hāq'dan varıñı yağmaya vir
Gel beķā bul-ğıl fenāda yokluk içre varı gör
- 4 Tavr-ı dilde sır ile eṭvār-ı hefti seyr idüp
Cān göziyle kıll nażar pes nārdan envāri gör
- 5 Derd-i Hāq'ı al Fenā'ı bülbül-i 'irfān olup
Bu gülistān-ı cihānda ḥāri ko gülzāri gör

Me fā 'i lūn Me fā 'i lūn Me fā 'i lūn Me fā 'i lūn

- 1 Hūdāyā cümle-i eşyā gülen güller seni ister
Lisān-ı ḥāl ile gūyā olan diller seni ister
- 2 Cemālūñ nūri çün ey yār olupdur günden āşikār
Yine böyle iken her bār gören kıllar seni ister
- 3 Žuhūruñdur yine perde düşürdi 'ālemi derde
Senūñ vechūni her yerde bulan iller seni ister
- 4 Kimi maḫhūr celālūñle kimi mesrūr cemālūñle
Olup ser-mest vişālūñle o vāşıllar seni ister

* İsrā: "Gece yürüyüşü" İsrā, 17 / 1.

7 D: 73^b; İ: 71^a; A: 1^b-2^a; H: 85^b.

2 sen: pes A.

8 D:74^a; İ: 71^b; A: 1^b; H: 85^b-86^a.

4 ser-mest: mest H.

- 5 Fenâ'î Hâk vücûdunda olup nâ-bûd-ı bûdunda
İlâhî faẓl u cûdunda bu gönüller seni ister

9

Fâ 'i lâ tün Fâ 'i lâ tün Fâ 'i lâ tün Fâ 'i lün

- 1 Ey vücûdundur hüviyyet gencinüñ dârına der
Lâ-ta' ayyün ğıflinüñ miftâhı *mâ-zâğa'l-başar**
- 2 Ey vücûdı maẓhar-ı zât 'unşur-ı pāk ü laţîf
Nûruña nisbet dü-'âlem bir çerâğ-ı muhtaşar
- 3 Deyr-i 'âlemde muşavver olan eşkāl ü rusûm
Olmasañ naķş itmez idi anı naķķaş-ı şuver
- 4 Manzar-ı zât-ı eħadsin bildük anı şübhesiz
Mecma'-ı küll sendedür eczâ-yı 'âlem baħr ü ber
- 5 Mîm mümkündür eħadden Aħmedi fark eyleyen
Böyle görmezseñ Fenâ'î bî-başarsın bî-başar

10

Müf te 'i lün Fâ 'i lün Müf te 'i lün Fâ 'i lün

- 1 Ey ki hezâr âferîñ bu nice cānān olur
'Āşık olan kişiler Bāyezid-aķrān olur
- 2 Besle bu gün tenüñi ni' met-i 'irfān-ile
Āħir anuñ ni' meti müşrike her an olur
- 3 'Aşķa deĝiş varuñı yokluğ-ile var idüp
Mürğ-i dil-i 'āşıkān ma' şūķa perrān olur

⁹ D: 74^a ; İ: 72^a ; A: 1^b ; H 86^a.

* Mâ zâğa'l-başar: "Gözü kaymadı..." Necm, 53 / 17.

¹⁰ D: 74^a ; İ: 72^a ; A: 1^b ; H: 86^a.

1 cānān: sultān H.

- 4 Nefsüñ odından sakın dil Ḥalīl'ün yakmasun
Mālik-i nefis olanuñ rūḥı Süleymān olur
- 5 Sil küdürāt-ı şuverden Fenā'ī ıalbüñi
Kim kederi def' ide dünyede ol ḥān olur

11

Mef'ū lü Fā'ī lā tū Me fā'ī lü Fā'ī lün

- 1 Baḥr-i fenāya talğıç olan Gülşenilerüz
Dürr-i beḳāyı maḥrec olan Gülşenilerüz
- 2 Pervāne-veş celāle per ü bāl yaḳup
Maḥv idü-ben varın hiç olan Gülşenilerüz
- 3 Cān mürği eṭvār-ı dili cümle seyr idüp
Nūr-ı eḥadde tā hec olan Gülşenilerüz
- 4 Tedrīs-i 'ilm idüp ders-ḥāne-i ḡaybda
'İlm-i ledünni müntec olan Gülşenilerüz
- 5 Sırr-ı Ḥudāyı sırr-ı Sırrı'den Fenā'iyā
Aḥz ile ıalbe müdrec olan gülşenilerüz

12

Müs tef'ī lün Müs tef'ī lün Müs tef'ī lün Müs tef'ī lün

- 1 Yā Rabbenā yā Rabbenā eyle bizi ifnā-yı 'aşḳ
Envār-ı zāt-ı baḥt-ile olına yüz ibkā-yı 'aşḳ
- 2 Eyle münevver ıalbimüz ıandıl-i 'irfānuñ ile
İşrāḳ-ı nūr-ı Rabla ten rāzı ola me'vā-yı 'aşḳ

¹¹ D: 74^b ; İ: 72^a A: 2^a ; H: 86^a-86^b

¹² D: 74^b ; İ: 72^a-72^b ; A: 2^a ; H: 86^b

1 olına yüz: olunur D; İ; H.

2 ten: A'da yok.

3 müdām: dāim İ.

- 3 Ol şerbeti sün kim bize ola hıtāmı misk anuñ.
Dest-i Ḥabīb'ünden müdām nüş itsün ol şahbā-yı 'aşk
- 4 Yā Rab o şurbı ber-devām ile virem *hel min mezīd**
Cān teşne-dil olsun kebāb oñulmasun yara-yı 'aşk
- 5 Eyle ḥarābāt-ı kademde öziñi mest ü ḥarāb
Kāf-ı kanā'atde Fenā'ī olasın 'anķā-yı 'aşk

13

Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün

- 1 Yā Rabbenā yā Rabbenā eyle bizi me'vā-yı 'aşk
Dil mülki olsun āşiyān sākin ola 'anķā-yı 'aşk
- 2 Ten kişverin kıldum ḥarāb nefsi şeyātīn 'askerin
Te'yīd-i rūḥ-ı kuds-ile fetḥ eylesün Dārā-yı 'aşk
- 3 Yā Rabbi aç gönül gökin ebr-i sivādan ser-te-ser
Bī-iḥticāb zāhir ola zāt u şifāt esmā-yı 'aşk
- 4 'Aşkuñ 'ayān-ender-'ayān görmege lākin göz gerek
Sırrını bī-başar ile eyle bizi bīnā-yı 'aşk
- 5 Āfāk u enfūs her ne var memḥūr ḥamr-ı 'aşk-ile
Bülbül fiğānda gül güler 'ālem tolu sevdā-yı 'aşk
- 6 Eyle refīķüm Gülşenī açıla sırr-ı Ma'nevī
Keşf ola remz-i Meşnevī ḥall eyleyüp Mollā-yı 'aşk
- 7 Dilber Fenā'ī āşikār ebşārı kurbı ḥatf ider
Vuşlat fenā-ender-fenā böyle dimiş dānā-yı 'aşk

14

* Hel min mezīd: "O gün cehenneme doldun mu? deriz. O da *daha var mı?* der." Kāf, 50 / 30.

¹³ D: 74^b-75^a ; İ: 72^b ; A: 2^a ; H: 86^b
3 Rabbi: Rab A / gökin: gözin A.

¹⁴ D: 75^a ; İ: 72^b ; A: 2^a ; H: 86^b-87^a
4 vücūduñ: vücūdı A.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Baħr-i vaħdetde vücūduñ gevheri aşı-1 uşul
Senüñ ile buldı bulan Hakk'a vuşlat yā Resul
- 2 Çünkü eşyānuñ me'ād ü mebde'i nūruñ senüñ
Oldı eflāk-i vücūduñda tulū' ıyla uful
- 3 Maħzen-i esrār-1 ğaybü'l-ğaybsın yok şubhemüz
Maṭla'-1 envārsın necm ü kamer şems saña kul
- 4 Olduñ imkân-1 vücūduñ cāmī' ey zāt-1 şerīf
Zāhir ü bāṭın çü sensin künhüñe irmez 'uķul
- 5 Ey Fenā'ī katre baħri nicesi medħ eyleye
Zerre şemsi ya ne vechiyle idi-serdür şumul

15

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Sākī-i bezm-i elest mey-ħānesidür bu gönül
Devr ider ħamr-1 ledün peymānesidür bu gönül
- 2 On sekiz biñ 'ālemi bir ħaṭvede seyrān iden
Peyk-i Hāzret rāh-1 Hakk merdānesidür bu gönül
- 3 Mā-i nīsān-1 ħaķīķatden olupdur müncemid
Baħr-1 zātuñ bī-bedel dürdānesidür bu gönül
- 4 'Ālem-i sırda hevā-yı Hū ile pervāz iden
Mürğ-i 'aşķuñ bāğ-1 tende lānesidür bu gönül
- 5 Çeşm-i mā-zāğı maķām u menzile meyl eylemez
Bilmedüm Hakk'ıñ Fenā'ī ya nesidür bu gönül

¹⁵ D: 75^a ; İ: 72^b-73^a ; A: 2^b ; H: 87^a

5 bilmedüm: bilmedi A / ya: āyā D; H.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Şem' -i cem' -i bezm-i Hū'dan pür-ziyādur Rūşenī
Sākī-i cām-ı ezelden reh-nümādur Gülşenī
Geldi bu mışrā' dile dilden direm dā'im bunı
Gülşeniyem Gülşeniyem Gülşeniyem Gülşenī
- 2 Diller içre vaḥdet esrārın ḥayālī itdi naḳş
Eyledi nāsūtīye keyfiyyet-i lāhūt baḥş
İrtibāt itdi o şemse iş bu gönüm zerre-veş
Gülşeniyem Gülşeniyem Gülşeniyem Gülşenī
- 3 Şafvetinün cezbesei ervāḥı kıılup pür-ziyā
Nazresinden geldi ecsāma küdürretten rehā
Bilür erbāb-ı ḥaḳīḳat kim degil cā-yı ḥafā
Gülşeniyem Gülşeniyem Gülşeniyem Gülşenī
- 4 Bāğ-ı ḳavseynde ev ednā sünbülidür şeyḥ Ḥasan*
Lī-ma' a'llāh gülşeninün bir gülidür şeyḥ Ḥasan
Mürşidimün mürşidi gerçek velīdür şeyḥ Ḥasan
Gülşeniyem Gülşeniyem Gülşeniyem Gülşenī
- 5 Ey Fenā'ī birbirinden nūrı nūr it iḳtibās
Bulasın innī ene'llāh nūrın eyle iltimās*
Silsileñ kime irer dirseñ baña ey Ḥaḳ-şinās
Gülşeniyem Gülşeniyem Gülşeniyem Gülşenī

- 1 Serseri gezme ey dil yabanda
Her ne ararsañ sendedür sende

¹⁶ D: 75^a-75^b ; İ: 73^a A: 3^b ; H: 87^a

3 ḥafā: cefā A.

* Fe-kāne ḳābe ḳavseyni ev ednā: "O kadar ki iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu." Necm, 53 / 9.

* Hallâc-ı Mansûr'a atfedilen "innī ena'llāh" veya "ene'l-hak" sözleri için bkz: İskender Pala, Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü, İstanbul 1998, s. 127.

¹⁷ D: 75^b ; İ: 73^a A: 3^a ; H: 87^b

- 2 Şüretde gerçi bir kurı tensin
Ma' nide cānsın Mısr-ı bedende
- 3 Çün sırr-ı cānān gönülde her an
Bil 'arş-ı Raḥmān oldu dil tende
- 4 Mest ol eyleme her yaña yelme
Bir dürre ir kim olmaz 'Aden'de
- 5 Gel ey Fenā'ı bul-ğıl beḳāyı
Bı-hüde da' vāyla itme ḫande

18*

Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün

- 1 Şems-i ruḫuñ her zerrede pinhān idersin dostum
'Uşşāḳı her bir laḫzada giryān idersin dostum
- 2 Gāḫı celālūñle aña girye vü zārı kıldırup
Gāḫı cemālūñle anı ḫandān idersin dostum
- 3 Ḥübān yüzünde her nefes ḫüsnūñ hüveydā eyleyüp
'Uşşāḳ göziyle ol yüzi seyrān idersin dostum
- 4 'Aşḳuñ şarābın içirüp meyḫāne-i ḡaybda aña
Ser-mest ü medhüş eyleyüp ḫayrān idersin dostum
- 5 Ḳalbi tüfengine Fenā'ı'nūñ koyup bārūd-ı 'aşḳ
Āteş-i şevḳūñle anı sūzān idersin dostum

¹⁸ D: 75^b-76^a ; İ: 73^a ; A: 2^b ; H: 87^b

1 'Uşşāḳı: 'Uşşāḳıñı H; D.

* Bu ḡazelin mısrā'-ı evvelini La'lı Efendi Ḥazretleri Ḳuddise Sırruh inşād buyurup mısrā'-ı şānisini Sezāi Efendi Ḥazretleri imlā buyurup bu ḫāl üzre ḡazel-i şerif tekmiil olunmuşdur.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Nār-ı 'aşk itdi tecellî kime nūr-ı nūrdan
Geçdiler anlar behişt ü hem kuşūr u hūrdan
- 2 Baħr-i nūra ğarķ olu-ben oldı anlar bî-nişān
Oldılar ħayy-ı ebed müstagnî nefh-i şūrdan
- 3 Nār-ı dilden hem-çü Mūsā iktibās-ı nūr idüp
İnşirāh-ı dil-nümün oldı aña dil Tūr'dan
- 4 Mālik-i mülk-i Süleymān pādişāh-ı taħt-ı dil
Bu cihānda kendüyi kemter tutanlar mūrdan
- 5 Bil Fenā'î ħaddüni tavruñ ta'addî eyleme
Bul Ĥudā'nuñ raħmetini olma kavm-i Būr'dan

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Ger ħaber şormak dilersen baña ey dil yārdan
Saña sensin perde ancak çehre-i dildārdan
Ġāfil olma gel bu genci kırtar iş bu mārdan
Göresin her laħza yāri kıl güzer aġyārdan
- 2 Sil küdürāt-ı suverden gel gönül levħin bu gün
İr-gör özüñ ol maķāma anda idüñ dünkü gün
Kalma noķşān içre fırsat elde iken ol bütün
İrteye koyma özüñ kırtar bu gün bu bārdan
- 3 Bezl-i maķdūr ile sende kalmasun ašlā ešer
Nār-ı 'aşka şöyle yan kim maħv ola cümle keder
Kendüni yoġ eyle vaħdetde budur ancak hüner
Tūl-i eczā-yı vücūduñ sālîke envārdan

¹⁹ D: 76^a ; İ: 73^b ; A: 2^b ; H: 87^b

²⁰ D: 76^a-76^b ; İ: 73^b ; A: 2^b ; H: 87^b-88^a

2 iden: ide idüñ A // irteye: irte: İ; H.

3 sālîke: sālîkân D; H.

- 4 Bizi şaldı bu diyāra bunda olduḡ biz ġarīb
Āh-1 şeb firḡat şabāhı ola mı āyā ġarīb
Ortadan ḡalkḡsa bu varlık keşf olur rūy-1 Ḥabīb
Göresin *innī ene 'llāh* nūrın ey dil nārdan
- 5 Ey Fenā'ī gel fenā baḡrinde ol mişl-i şadef
Açma aḡzın tā kemālin bula dürr-i *men 'aref*
Her ne gelse dostdan hoş gör bulasın tā şeref
Bāḡ-1 vaḡdet bülbüli seçmez gülini ḡārdan

21

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Elā ey ḡālib-i sālīk şorar iseñ müsem mādan
Bulursuñ aña vuşlat rāh-1 tevḡīd-ile esmādan
- 2 Vücūduñdur ḡicāb ancak aña ḡulmāt-1 nūrānī
Anı bi'l-cümle maḡv eyle ḡuyarsın bu mu' ammādan
- 3 Göñül mir'ātına ur şayḡal göresin bunda tā Ḥaḡḡ'ı*
Göremez yārini anda bulınan bunda a' mādān
- 4 Cemālin 'arż idüp cānān seni da' vet ider her an
Ki sırr-1 *şemme vechu 'llāh* açılıp Rabb-i eclādan*
- 5 Tecellī-i cemāli ḡarḡ idüpdür 'ālemi dūndur
Fenā'ī aç gözün Ḥaḡḡ-bīn olup gör bu tecellādan

22

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Tekye-i rūḡında dā'im 'āşıḡuñ ezḡār-1 Hū
Sırrı mir'ātında her dem şādıḡuñ dīdār-1 Hū

²¹ D: 76^b ; İ: 73^b-74^a ; A: 2^b ; H: 88^a

3 Göremez yārini anda bulınan: Göre yārini anda anı olmayan A; Göre yārini anda anı olan D.

* Vezinde bir hece fazladır. Fakat bütün nüshalarda bu şekilde geçmektedir.

* Şemme vechu'llāh: "...Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü oradadır..." Bakara, 2 / 115.

²² D: 76^b ; İ: 74^a ; A: 3^a ; H: 88^a-88^b

- 2 Mekteb-i albinde dersi nefy ile işbât olan
albi afletden berî olup olur bî-dâr-1 Hû
- 3 Her kimüñ afe'l-afâda zîkr ü fikri Hû olur
Dest-i zülf-ile anuñ cânı olur bî-dâr-1 Hû
- 4 Allâh Allâh anlayan iş bu mu' ammâ remzini
'Ârif-i bi'Ilâhdur gönli biraz envâr-1 Hû
- 5 Ey Fenâ'î nefis ü alb ü 'al u rûhın bir iden
Bulur elbetde ayât-1 ayyibe ol yâr-1 Hû

23

Fâ 'i lâ tün Fâ 'i lâ tün Fâ 'i lâ tün Fâ 'i lün

- 1 Âsumân-1 sînesinde 'ârifüñ esrâr-1 Hû
Arz-1 cisminden anuñ işrâ ider envâr-1 Hû
- 2 *Men 'aref* dersin vücûdî nüshâsından okıyan
Her zamân diyüp *ene'l-a* olur ol ber-dâr-1 Hû
- 3 Şems-i rûhıyla semâ-1 ma'nevîsin seyr iden
Feth olup bâb-1 aıat keşf olur dîdâr-1 Hû
- 4 Derd-i a'ı kâsib ol kim 'ayn-1 dermân andadur
Vâşıl olımaz o derde olmayan bîmâr-1 Hû
- 5 Mest ü medhüş ol Fenâ'î hum-1 Hû'dan nüş idüp
urtılup ol h'âb u ürdan olasın bî-dâr-1 Hû

24

7 + 7

- 1 *Küntü kenzen* miftâı sensin yâ Resûla'Ilâh*
Sırr-1 *ahbebt* fettâı sensin yâ Resûla'Ilâh

²³ D: 76^b-77^a ; İ: 74^a ; A: 3^a ; H: 88^b

2 Her zamân diyüp: Hû diyüp A; Her diyüp D.

²⁴ D: 77^a ; İ: 74^a ; A: 3^a ; H: 88^b

* Küntü kenzen: "Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim bu nedenle halkı (tüm mevcûdâtı) yarattım" şeklindeki hadisın baş tarafıdır. "Ahbebt" ibaresi de bu hadiste geçmektedir. Bkz: Aclûnî, *Kesfû'l-hafâ*, II, 132.

- 2 Olup mażhar-ı esmā nūruñla muzī eşyā
Tīre-i gün mişbāhı sensin yā Resūla'İlāh
- 3 Sendedür heme 'ālem 'arş ü ferşiyle ādem
Cümle şey'ün ervāhı sensin yā Resūla'İlāh
- 4 Eb oluben ervāha hem üm olup eşbāha
Hakḳ'uñ rāh-ı rahḳāhı sensin yā Resūla'İlāh
- 5 Nūş itdür Fenā'ī'ye bezmünde fenā cāmın
Çünkü her varı māhı sensin yā Resūla'İlāh

25

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Fe 'ū lün

- 1 İlāhī virdini erzānī eyle
Benüm derdüme dermān derdüñ olsun
Bu gönüm vechinüñ hayrānı eyle
Benüm derdime dermān derdüñ olsun
- 2 Umarum ref' idüp benlik hicābın
Baña göster cemālün āfitābın
İçür derdüñ ile 'aşḳuñ şarābın
Benüm derdime dermān derdüñ olsun
- 3 Olup ğarḳ-āb-ı tevḥīdle ser-ā-pā
Dil olsun māhī gibi ṭālib-i mā
Disün *hel min mezīd* yevmen fe-yevmā
Benüm derdime dermān derdüñ olsun
- 4 Medār eyle baña derdüñ bu yolda
Baña olsun müşāhib baḳr u berde
Ṭaleb itdükce senden em bu derde
Benüm derdime dermān derdüñ olsun

²⁵ D: 77^a-77^b ; İ: 74^b ; A: 2^b-3^a ; H: 88^b-89^a

2 İçür derdüñ ile: içürdüñ öyle A.

- 5 Fenâ'î'nün vücūdına fenâ vir
Bu derdine anuñ derdün şifâ vir
Fenâ içre beķā-ender-beķā vir
Benüm derdime dermān derdün olsun

26

Fe 'i lā tün Fe 'i lā tün Fe 'i lā tün Fe 'i lün
(Fā 'i lā tün) (Fa'lün)

- 1 Çün ziyâ virdi kamu 'āleme vechün güneşi
Buldı ol nūr-ile bulan yine sen māh-veşi
- 2 'Ālem-i ma' nide zātuñ güher-i lāhūtı
Oldı nāsūtda velīkin Hāşimī vü Kureşī
- 3 Rūz u şeb şems ü kamer maṭbahıña hızm̄et-kār
Biri ṭabbāḥ birisi ni' metinün āb-keşi
- 4 Keremün ḥānını çünki döşedün āfāķa
Ṭoyladuñ enfūs-i Rūm u 'Arab-ile Hābeşi
- 5 Barmağından cereyān eyleyen ābı bir kez
Nüş idenler ebedī görmeyeler hiç 'aṭaşı
- 6 Mertebeñ oldıgı-çün 'arş-ı berīnden erfa'
Dökilüp ferşe melā'ik ḳodı ayağla başı
- 7 Bezm-i ḥāşuñda nedīm it bu Fenâ'î ḳuluñı
Derdi ola cür' a-keş küllü *gādātin ve 'aṣī**

27

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Muşhaf-ı ḥüsni senün vechünle tefsīr eyledi
Āyet-i vechi vücūhın açdı teysīr eyledi

²⁶ D: 77^b ; İ: 74^b ; A: 3^b ; H: 89^a

* Bî'l-gādāti ve'l-'aṣıyy: "...sabah akşam..." En'am, 6 / 52.

²⁷ D: 77^b ; İ: 74^b-75^a ; A: 3^b ; H: 89^a-89^b

3 şuhufın: şuhufi D; H.

- 2 Kātib-i kudret senūñ levḥ-i vücūduñ üstüne
Nüşa-i evşāfını taṣṭīr ü taḥrīr eyledi
- 3 Feth idüp ders-ḥāne-i nūruñda zātı şuḥufın
Zātını zātuñda ol zātına taḥrīr eyledi
- 4 Cāmi‘-i āyāt u aḥrufdur vücūduñ ser-te-ser
Eyleyüp Qur‘ān‘a tev‘em saña tevḳīr eyledi
- 5 Yā Resūla‘llāh elin al bu Fenā‘ī bendenūñ
Ḳoma ayaklarda nefsi anı teşḥīr eyledi

28

Mef‘ū lü Me fā‘ī lü Me fā‘ī lü Fe‘ū lün

- 1 Ez-ketm-i ‘adem rūy-ı ḳadem açıla düşdi
A‘yāna o dem nūr-ı vücūd şaçıla düşdi
- 2 Oldı nice biñ ‘āşık u ma‘şūkı hüveydā
Gülzār-ı cihān içre ‘aceb velvele düşdi
- 3 İm‘ān-ı başiretle nażar olsa bu sırra
Gül mażhar-ı nāz oldı niyāz bülbüle düşdi
- 4 Açdığı gibi ḥār ḥicābın ruḥ-ı gülden
Feryādda iken bülbül-i şeydā güle düşdi
- 5 Sırr-ı eḥadi rūy-ı meżāhirde Fenā‘ī
Gördigi gibi ‘ārif-i bi‘llāh bile düşdi

---

²⁸ D: 78^a ; İ: 75^a ; A: 3^b ; H: 89^b